

Moja priateľka Médka

Po rokoch strávených v Banskej Bystrici a v Bratislave rodičia zatúžili po svojom rodnom meste, Banskej Štiavnici.

Tak sme sa tam prťahovali v 1951. Priamo do bývalej Bryndziarne, po vojne prerobenej na byty. Do 3-izbového bytu s priamym výbehom na dvor – dejiskom všetkých možných udalostí. Ako áno-ako nie, z nášho 3-izbového bytu sa stal dvojizbový. Veľké dvere v obývačke, vedúce do ďalšej izby, boli zatarasené naším kultovým kreslom - ušiakom. A za týmito dverami sa začali diať čudné veci. Ozýval sa odtiaľ šramot, šuchot, tlmené hlasy. Pre mňa, ako 6-7 ročného chlapca to bola výzva. Tajomstvo odhaliť. Netrvalo dlho – a podarilo sa. Z našej pôvodnej izby sa postupne vytvoril jednoizbový, samostatný byt, s novým, samostatným vchodom - novými betónovými schodíkmi, kuchynkou a obývacou izbou. Ku predchádzajúcim zvukom sa zrazu pridala hudba. Neskôr som zistil, že to bola hra na pianu. To už bol najvyšší čas vypátrať, ktože sa to tam nastahoval. No a zistil som. Bola to pani Marta Goldbergerová. Pre mňa odvtedy teta Médka. Piano, v povojnových pomeroch, nebolo bežným bytovým doplnkom. Najlákavejším zariadením bolo ale kvalitné rádio. Kvalitnejšie ako náš šuštiaci Telefunken. Téta Médka bola ku mne veľmi milá. Tak som sa postupne osmelil a navykol som si k nej chodiť aj sám.

Postupne som zistil, že teta Médka žila vo svojom útulnom bytíku sama. Čo bolo na nej hneď viditeľné, boli silné dioptrické okuliare. S takými vypuklými sklami, aké som dovtedy nevidel. Ale podľa mojich vlastných pozorovaní, nežila pasívnym životom. Jej najzaujímavejším koníčkom bolo vykladanie pasiansu. Tak sa to vtedy volalo. Trávil tým mlčky celé hodiny. Končievala myslím tým, keď vložila všetky karty. Čo sa tým vlastne vložilo, som nevedel. Najprv som si myslel, že je to akési veštenie. Že si predpovedá osud. Ale tak to nebolo.

Pre mňa asi najzáhadnejšie bolo, keď som ju zastihol ležať na gauči, so stiahnutými roletami, v polotme, úplnom tichu, so šatkou previazanou cez oči. To nebolo práve čas vhodný na návštevy. Ako ma neskôr poučili, teta Médka mala silné bo-

M. Goldbergerová (vzadu) s H. Šušickou (vpravo) a mojou mamou (vľavo), BŠ 1957 FOTO LUDOVIT DUPAL

lesti hlavy. Volali to vtedy „migréna“. O takejto chorobe som dovtedy nepočul. A ani som si nevedel predstaviť, aká to vtedy bola vlastne choroba. Teta Médka vtedy mlčala. Bolo mi jej ľúto, že tak trpela.

Keď jej migréna prešla, šila na šijacom stroji. A, občas, si zahrála na pianu. Ako si pamätám, najradšej hrala peknú, melodickú skladbu. Neskôr sa ukázalo, že to bola sonáta Ludwiga van Beethovena „Pre Elišku“. Navždy som si ju zapamätal. Nikdy som ju ale zahráť nedokázal. Dodnes si ju občas zahmkám.

Neskôr sa tiež ukázalo, že teta Médka mala priateľa. Pravidelne ju navštevoval. Bol to pán Ferko. Štúply, chudý, pomenší pán. Povahou bol uzavretý, plachý, veľa toho – v mojej prítomnosti – nenahovoril. Boli zrejme dôverní priatelia.

Spomínané rádio v Médkinom byte bolo pre mňa veľkým magnetom. Bol som vtedy – ako decko – veľkým fanúšikom športových prenosov. Pretože rodičia žiadnym športom neholdovali, u Médky som našiel pre toto hobby veľké porozumenie. Hoci sama športovkyňou asi nebola. Spolu sme sledovali vtedajšie športové prenosy. Pamätnými pre mňa ostali prenosy zo Zimných olympijských hier 1956 v Cortine d'Ampezzo. Keď videla, ako ich takmer nepríčetne počúvam, začala ma volať „Dampecko“. To mi prischlo naddho. Neskôr, keď mama zistila, že Médka je dobrá klaviristka, rozhodla sa,

že aj ja sa stanem klaviristom. Hoci som mal hudbu rád, žiadny talent som nemal. Nemal som ani hudobný sluch ani potrebnú hudobnú pamäť. Ktorými talenty dokážu počuté na prvýkrát zahráť. Mama bola ale predstavou syna-klaviristu takmer posadnutá. Tak mi našla súkromnú učiteľku klavíra. V dome, povyššie bývalej SVŠ-ky. Rok-dva som tam poslušne dochádzal. To už samo osebe bola pre mňa - športovca a navyše rádioamatéra - strata času. Ešte horšie bolo na tom to, že som mal cvičiť domáce úlohy u Médky. To sa nepáčilo ani mne ani Médke. Nikdy to nepovedala, ale aj slepému to muselo byť jasné.

Postupne naše pekné priateľstvo chladlo. Cvičení na pianu bolo čoraz menej. Končilo v dobe, keď sa začala aj u nás udomáčňovať rock-pop hudba. Tak pri jednej príležitosti, keď som nadšene počúval a pohmkával si „hit“ Helenky Vondráčkovej a Vaška Neckára (Hříbě), krútila hlavou. „Toto sa Ti Petrik páči?“ „Veľmi“. Vtedy sme sa tuším trochu vzdialili aj duchovne.

Médka umrela v tichosti, v r 1972. V dobe, keď som už pravidelne, po ukončení vysokej školy, pracoval v Bratislave. Jej pohreb bol jedným z posledných na miestnom Židovskom cintoríne. Jej hrob aj náhrobok sú zachované. Je pochovaná pri jednom z mojich strýkov – Jozefovi Gemeinerovi. Blízko pri vchode do Cintorína. O tom, čo všetko Médka

prežila cez vojnu, som sa dozvedal postupne. Prešla hroznými útrapami. Zachrániť holý život jej pomohli odvážni Štiavničania. Ale tie niekoľkoročné útrapy, strach, úzkosti, choroby, sa podpísali pod jej oslabený fyzický stav. A zrejme aj duševné trápenia a depresie.

Životný osud mojej priateľky z detstva bol pre mňa názorným, nezabudnuteľným poučením. Akých, na celý život poznačených ľudí, zanechával holokaust. Na druhej strane, moja priateľka z detstva nikdy predtým neprejavila žiadnu nenávisť, predsudky, zlosť. Bola vždy, napriek svojim trvalým hendikepom láskavá, chápaná, plná porozumenia pre detskú dušu. Dodnes na ňu spomínam. Aj pri pohľade na našu spoločnú fotografiu. Približne z r. 1951. Neďaleko voľakedajšieho ihriska. Na prechádzke s nami, deťmi z Bryndziarne: Lackom Schneidrom, Jožom Štrelingerom a mnou. Akou bola Médka obľúbenou susedkou, zachytil aj p. Ludo Dupal na spoločnej fotografii s mojou mamou a pani Helenou Šušickou zo susedného domu., neďaleko voľakedajšieho ihriska... Pozn. aut. Článkom by som rád pripomenul 27. január 1945, deň oslobodenia koncentračného a vyhľadovacieho tábora Osvienčim-Birkenau. V r. 2005 tento deň vyhlásilo Valné zhromaždenie OSN za Medzinárodný pamätný deň obetí holokaustu.

Peter Gemeiner